

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

13 Qualis sit compositio ex eße & essentia, qualisve compositio sit de
ratione entis creati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

sum ad unitatem reducuntur, ut supra diximus, in omni ente, seu in omni statu entis cum proportionem reperitur. Vnde, sicut homo existens, & animal in re idem sunt, ita homo possibilis, seu qui obici potest scientiæ aut exemplari hominis, identitatem habet cum animali proportionaliter sumpto: hæc ergo identitas sufficiens est ad fundandam illam necessitatem, & reperiri potest inente in potentia, quamvis nihil sit actu, quia nihil addit enti in potentia, nisi habitudinem rationis in ordine ad conceptus nostros.

XLVII.
Dubium
resolvitur.

Sed tunc oritur secunda difficultas, nam sequitur hanc etiam connexionem esse necessariam, homo est, seu existit, aut est existens, & consequenter esse veram etiam in actu non existat, quod est plane falsum, & contra omnem sensum, & verborum vim. Sequela autem patet, quia etiam homo & existens habent identitatem, vel obiectivam & possibilem, vel actualem, si cum proportionem sumantur. Item quia, si illa propositio reducatur ad conditionalem propositionem, reperietur vera & necessaria, quia non potest fieri homo, quin sit existens, sicut non potest fieri quin sit animal: tota autem necessitas huius propositionis, homo est animal, dicebatur esse, quia non potest esse homo sine animali, quæ necessitas dicitur ab aliquibus composita seu ex suppositione: eadem ergo est in illa, homo est existens, quia non potest esse homo sine existentia. Respondetur, in re quidem, nullam fere esse diversitatem, si existens cum eadem proportionem sumatur, vel in actu, vel in potentia, ut argumentum probat, & ex superius tractatis satis constat. Nihilominus tamen in modo loquendi est diversitas, & ideo absolute neganda est consequentia, quia verbum existendi simpliciter dictum non significat potentiam, sed exercitium existendi. Vnde illa locutio, homo existit, simpliciter dicta, non reddit sensum compositum, id est, si est homo, est existens, sed simplicem & absolutum, & ideo si esset necessaria, significaret absolutam necessitatem existendi, quæ homini convenire non potest.

SECTIO XIII.

Qualis sit compositio ex esse & essentia, qualisve compositio sit de ratione entis creati.

I.

AEC quæstio necessaria est tunc ad explicandas difficultates tactas in secunda & tertia ratione pro prima sententia propositis in sectione prima, cum ad examinanda vel declaranda multa, quæ de hac compositione scripta sunt ab authoribus præsertim à Caietano de ent. & essent. c. 5. paulo post qu. 9. ubi per comparisonem ad compositionem ex materia & forma declarat compositionem ex esse & essentia, quas in duobus convenire dicit, differre autem in decem.

Collatio compositionum ex esse & essentia & ex materia & forma.

II.

PRIMA convenientia est, quia utraque compositio est ex actu & potentia. De prima compositione hoc per se notum est: de secunda probat, quia quiditas quælibet ex eo ponitur in rerum natura, quod existentiam acquirit. Quæ probatio valde debilis est, si sit sermo, ut reuera est, de potentia receptiva, quia essentia non dicitur acquirere esse, quia prius fuerit in potentia ad recipiendum, & postea suscipiat actum, sed quia prius tota erat in potentia obiectiva seu activa suæ causæ, & postea fit ens actu. Secunda convenientia est, quod in utraque compositione actus & potentia reducuntur ad idem genus. Quæ vera est, intercedit enim etiam inter compositionem rea-

lem, & rationis, seu inter compositionem Physicam & Metaphysicam, ut patet in compositione ex genere & differentia. Quamquam in hoc observari possit nulla diversitas, nam in physica compositione utraque pars, scilicet materia & forma, ponitur tantum reductivè in prædicamentum. In Metaphysica autem compositione differentia tantum ponitur reductivè in prædicamento, genus vero, quamvis ut pars possit etiam reduci, seu ad latum constitui, tamen ut est quoddam totum, directe collocatur. Idemque suo modo reperitur in compositione ex esse & essentia, quæ etiam Metaphysica est, ut infra dicam: nam essentia integra directe collocatur in prædicamento, existentia vero concepta ut quidam modus, solum per reductionem, de quo in superioribus satis diximus.

Differentiæ legi possunt in prædicto autore sex enim priores omnes supponunt distinctionem realem inter essentiam & existentiam, & quod existentia non est actus nisi essentia completa & composita ex materia & forma, & ideo neque nobis necessaria sunt, neque oportet denuo impugnare multa, quæ in eis dicuntur. Ut quod in compositione ex esse & essentia neutrum extremorum est pars substantiæ: est enim hoc verum in compositione completi entis, non vero in omni compositione ex esse & essentia: hæc enim etiam in materia ipsa & forma, & in anima separata reperitur. Idem quod in secunda differentia dicitur, in compositione ex materia & forma alterum extremum esse puram potentiam, non vero in compositione ex esse & essentia: hoc (inquam) in primis non est generale, cum ipsa materia constet ex esse & essentia, & præterea, si essentia præcindatur ab esse magis potentiale ens est, quam materia præcisa à forma, seu ut supponitur formæ cum suo esse, quæquam illæ potentialitates sint diversæ rationis, nam in essentia ut sic est obiectiva, in materia vero est receptiva. Et similia fere notari possunt in quatuor subsequentibus differentis, quas omitto.

Conferatur unum per se ex esse & essentia.

QVOD vero in septima dicit, ex materia & forma fieri unum per se, non vero ex esse & essentia, falsum esse censeo. etiam in opinione, quod essentia & existentia realiter distinguantur. Primo quia comparantur ut actus & potentia eiusdem generis, quæ per se & ex natura sua instituta sunt ad componendum unum, & essentia sine existentia non habet completam actualitatem, imo neque est ens in actu: ergo non confurget ex eis ens per se unum? Secundo, quia non fit ex eis unum per accidens: ergo fit unum per se. Antecedens admittitur & probatur ab eodem Caietano, quia unum per accidens aggregat res diversorum generum: consequentia vero probatur, quia ex essentia & esse fit re vera unum: nam realiter ununtur inter se, imo (quod mirabile est) ipse Caietanus ibidem ait, quod essentia per se adunatur cum esse: inter unum autem per se & per accidens non potest medium excogitari. Tercio, quia aliis nullum ens creatum esset per se unum, quatenus ens actu est. Quarto, quia ratio Caietani est valde debilis, scilicet, quia ens per se unum fit ex partibus substantiæ, esse autem non est pars substantiæ: est enim assumptio falsa, nam etiam fit per se unum ex substantia & actu seu termino substantiali, alioqui ex natura & substantia non fieret per se unum, neque suppositum substantiale, ut sic, esset per se unum quod plane falsum est. Vnde possumus Theologicè improbare illam doctrinam, quia ex ea sequitur, Christum non esse unum per se, quia constat ex humanitate & Verbo, non ut ex partibus substantiæ, sed ut ex natura & substantia, vel tanquam ex essentia & esse.

Compos.

Compositio ex esse & essentia esse compositio ex his.

Atque hinc simili modo constat octauam differentiam, quam idem author assignat falsam esse, nimirum, quod compositio ex materia & forma est compositio ex his, & ideo fitibi vnum tertium: compositio autem ex esse & essentia est compositio cum his, quia in eo non datur res quæ constet ex essentia & existentia proprie loquendo, sicut datur res constans ex materia & forma, sed essentia componit cum existentia, & e conuerso, & ideo (inquit) dictum est quod adunantur per se, non tamen componendo tertium. Sed hæc distinctio duplicis compositionis, ex his, & cum his (ut alibi in simili causa contra Durand. ostendi) consistit: omnis enim compositio vera secundum diuersas habitudines est compositio ex his, & cum his, vel huius ad hoc, ut proprius Durand. dixit. Nam in ordine ad terminum qui ex compositione resultat, dicitur compositio ex his, quia compositum non componit cum componentibus, sed componitur ex illis: secundum habitudinem autem componentium inter se dicitur compositio cum his, vel huius ad hoc, quia vnum cum alio componit tertium. Impossibile autem est dari aliquam veram compositionem, quin detur aliquid per illam compositum, quod vnitate aliquam habeat compositioni proportionatam: ergo impossibile est dari veram compositionem quin sit compositio ex his. Cōsequenter est evidens, ex dictis, & ex ipsa terminorum significatione: quid enim aliud est esse compositio ex his, nisi esse compositionem vnius rei cōstantis ex multis? Antecedens vero patet, quia omnis vera actio, præsertim transiens, habeat aliquæ adæquatum terminum: ergo & compositio habet adæquatum terminum: ad quem terminetur, qui esse non potest nisi compositum. Item quia omnis compositio fit per vnionem componentium, ex vnione autem resultat vnum, non simplex, sed compositum. Sicigitur, si compositio ex esse & essentia est vera compositio & realis, ut ipsi dicunt, negari non potest, quin sit compositio ex his: negari etiam non potest, quin ex ea resultet vna res composita, nam si hæc datur, quid querit, est quod ex esse & essentia componitur? Item Caietan. nullam rationem affert, neque afferre potest cur ex esse & essentia non componatur vna res. Item aliqui pari ratione diceret, ex substantia & natura nasci vnum quid, quod plane est falsum, quia suppositum substantiale est vnum. Sequela patet argumento supra indicato, quia etiam hæc compositio non est ex partibus substantialibus, sed ex essentia & termino seu modo essentia. Vnde hic etiam vrget ratio Theologica, quia sequitur, incarnationem non esse compositionem ex his, quia est compositio ex natura & supposito, vel ex esse & essentia. Atque ita etiam fit, Christum non constare ex natura diuina & humana, quod est contra modum loquendi Conciliorum dicentium Christum ex duabus & in duabus naturis subsistere.

Omissis ergo differentiis, iuxta opinionem asserentem, esse & essentiam, esse res distinctas, dicendum esset, compositionem ex esse & essentia conuenire cum aliis vniuocis in communi ratione veræ & realis compositionis ex reali potentia & actu ad idem genus seu prædicamentum aliquo modo pertinentibus: ideoque conuenire etiam in ratione compositionis, quæ fit per se vnum ex multis. Distingui autem, quia actus huius compositionis non est proprie forma, nec substantialis, neque accidentalis, sed simplex quidam terminus essentia vel modus intrinsecus & proportionatus illi, & consequenter etiam differre ex parte alterius extremi, scilicet essentia, quia non est propria materia, sed potentia receptiua alterius rationis, & proportionata tali actui.

Tom. II. Metaphys.

Compositio ex esse & essentia analogice dicitur compositio.

At vero iuxta nostram sententiam dicendum est, VII. compositionem ex esse & essentia, Analogice tantum compositionem appellari, quia non est compositio realis, sed rationis: compositio enim realis, non est nisi ex extremis in re ipsa distinctis, hic autem extrema non sunt in re distincta, ut ostendimus: ergo compositio ex illis non potest esse realis. Sicut autem ens rationis non est ens nisi analogice ac solo fere nomine, ita compositio hæc non habet vniuocam conuenientiam cum compositione reali materia & forma, verbi gratia, sed analogam tantum proportionem. Atque hæc est prima & quasi generica differentia inter hanc compositionem & illam, quæ est ex materia & forma. Cum hac vero coniuncta est alia differentia, quæ ad rem præsentem spectat, quod compositio ex materia & forma reperitur tantum in corporibus & sensibilibus rebus: hæc vero ex esse & essentia communis est omnibus entibus creatis, quæ sunt entia in actu, & ideo illa compositio Physica est, quia non abstrahit à materia secundum esse: hæc vero est Metaphysica, quia abstrahit, & communis est entibus immaterialibus. Ex quo etiam fit, ut illa prior compositio Physica fundamentum sit Physicæ transmutationis: hæc vero minime, sed ex se abstrahat à corruptione, vel transmutatione Physica, nisi quatenus adiungitur rebus, in quibus prior compositio reperitur. Ab aliis vero Metaphysicis compositionibus differt, generatim loquendo, quia ad diuersum terminum quasi formalem effectum ordinatur. In particulari vero differt à compositione ex natura & substantia, quia hæc realis est, illa rationis: ab aliis vero compositionibus rationis, ut ex genere & differentia &c. quia illa ex se abstrahunt ab existentia actuali, & considerantur etiam in ente in potentia: hæc vero consideratur tantum in re actu existente.

Quomodo ex esse & essentia compositio sit rationis tantum.

Sed contra hanc explicationem occurrunt nonnullæ obiectiones, quarum solutionibus, res hæc magis declarabitur. VIII. Prima est, quia si hæc tantum rationis compositio, non potest dici esse de ratione creaturæ, quia vel non est communis omnibus creaturis, vel non propria earum: nam compositio rationis fingitur à ratione: ergo intrinsecus aduenit creaturis ergo non est de ratione earum, nec potest dici omnibus communis. Quod si dicatur communis, non quatenus actu cogitatur, sed quatenus circa omnes creaturas excogitari potest, hoc modo non erit proprie entis creati, sed in Deo etiam cogitari aut fingi poterit: nam compositio rationis non repugnat perfecte simpliciter reali, & ideo non repugnat Deo. Sic enim dicunt Theologi, personas diuinas constitui relationibus, seu substantiis personalibus, quæ constitutio plane est quædam rationis compositio, nam relationes ratione distinguuntur ab essentia, & personarum relationibus & ipsa essentia constituuntur, & quasi componi intelliguntur, sic etiam Theologi nonnulli attribuunt compositionem ex genere & differentia. Nec defuerunt etiam, qui putarent esse distinguere rationem ab essentia, etiam in Deo.

Respondetur hanc compositionem ex esse & essentia ita esse rationis, ut non ab intellectu mere grati conficta sit, sed in re habeat aliquod fundamentum. Dicitur ergo hæc compositio esse de ratione entis creati, non quatenus ab intellectu cōpletur vel cogitatur sed secundum fundamentum, quod in ipso ente creato habet, hoc autem fundamentum non est aliud, nisi

IX.

R.

nisi

nisi quia creatura non habet ex se actu existere, sed tantum est ens potentiale, quod ab alio potest esse participare. Nam hinc fit ut essentia creaturæ concipiatur a nobis ut potentiale quid, esse vero ut modus seu actus, quo talis essentia ens in actu constituitur. Atque in hoc sensu optime intelligitur, quomodo hæc compositio sit de essentia entis creati, nam de essentia eius non est habere esse ex se, sed solum posse participare illud ab alio. Dico autem esse de essentia eius, si ens creatum ut ens actu sumatur, nam si sumatur in potentia, non poterit esse de essentia eius hoc modo actu compositum, nam in hoc inuoluitur repugnantia, sed erit de essentia eius esse aptum ad essendum cum tali compositione & non aliter, & in hoc completur propria ratio entis creati in actu, vel in potentia, quā in tota disputatione præcipue declarare intendimus.

X. Rursus ex dictis intelligitur facile, quomodo hæc compositio sit propria entis creati, & Deo attribui non possit, nam fundamentum eius includit imperfectionem repugnantem Deo, qui est ens actu per essentiam, & neque est, neque concipi potest ut ens potentiale, quia ipsa potentia essentia, Deo ut Deus est, repugnat. Quocirca quidquid sit de compositione rationis in communi, an, quatenus talis est, repugnet perfectioni diuinæ (nam fortasse aliqua non repugnat, nisi sit quæstio de nomine, & ad vitandam vocis inuidiam vocetur constitutio, & non compositio, etiam rationis) tamen compositio illa rationis quæ in re habet fundamentum includens imperfectionem, Deo plane repugnat, & hac ratione, qui melius ex Theologis sentiunt, negant in Deo compositionem ex genere & differentia, tamen rationis sit: quia requirit in re aliquod fundamentum imperfectionem includens, limitationem perfectionis, quæ possit genere & differentia circumscribi, ut prædictum est. Sic ergo longe maiori ratione repugnat Deo compositio ex esse & essentia. Quia vero ei talem compositionem attribuunt, aut in eo esse & essentia ratione distinguunt, vel non concipiunt quid sit Deus, vel non satis intelligunt, in quo ratio huius compositionis consistat, vel non loquuntur de distinctione rationis de qua nunc agimus, sed quæ excogitari potest inter esse & essentia in communi prout abstracta à Deo & creaturis.

XI. Secunda obiectio esse potest, quia iuxta nostram sententiam nec compositio rationis excogitari potest ex esse & essentia. Nam compositio per se alicuius rei esse debet ex extremis realibus, quāvis ipsa rationis sit: non enim dicitur rationis, quia ipsa extrema per rationem hæc sunt, sed quia, licet quid reale sint, tamen in re non sunt duo, sed vnum: at vero essentia & esse, neque in re sunt, nec etiam concipi possunt ut duo extrema realia, quia, quando sunt duo extrema, eo modo quo sunt duo, vnum non includitur in alio: essentia vero non concipitur ut extremum reale, nisi ut includens esse, ut à nobis supra dictum est: ergo non potest concipi per modum compositionis hæc actualitas, quam essentia intelligitur habere ab esse. Et vrgetur amplius hæc difficultas in ipsamet existentia creatura: illa enim est ens creatum, unde necesse est, ut etiam in illa locum habeat hæc compositio: nam illa est potentialis, & potest interdum esse, interdum non esse: & tamen in illa non potest intelligi compositio ex essentia & esse, aliàs procederet in infinitum.

XII. Respondetur primo, non esse necessarium ad compositionem rationis, ut extrema sint vel concipiatur tanquam entia realia actualia, præsertim præcise sumpta, & quatenus vnum non includitur in cōceptu alterius, sed satis esse, quod extrema sint rationes aliquæ reales aptæ ad existendum aliquo modo. Quod patet aperte in compositione rationis ex natura specifica & differentia indiuiduante: natura enim specifica ut præcisa per conceptum ab omnibus differentiis indiuiduantibus non est ens actu, sed solum ratio quædam

realis apta ut sit actu in indiuiduis (loquimur autem de illa compositione ut rebus realibus attribuitur, seu ut habet terminum realem.) Igitur quod extrema sint entia realia in actu, est quidem per se necessarium ad compositionem realem: ad compositionem autem rationis minime. Unde potest triplex compositio rationis distinguí. Vna quæ fit ex extremis, ut in re ipsa sunt entia in actu, licet non sint actu distincta. Alia, quæ fit inter extrema realia quidem aptitudine seu formalitate reali obiectiua, abstracta tamen ab actualitate existentia. Alia denique quæ fit quasi media, ita ut vnum extremum eius sit solum ratio aut essentia realis præcise concepta, aliud vero sit existentia actualis. Et hæc responsio est optima, & satis conformis modo concipiendi.

Secundo vero dici posset, non omnem compositionem rationis esse ex extremis, quæ mutuo se excludunt, seu quorum neutrum includitur in cōceptu alterius, sed satis esse ut vnum possit ab alio præcindi, quamuis alterum è conuerso non possit. Sic enim substantia est aliquo modo composita secundum rationem, quia resoluti potest in duos cōceptus entis & modi per se, quamuis in conceptu modi necessario includatur ens. Sic ergo dicitur in præsentia. Et utroque modo potest confirmatio de ipsa existentia expediri: primo enim dici potest satis probabiliter, existentiam actualem hoc ipso quod ab exercitio actualiter existendi abstrahitur, confundi cum ipsa essentia, & ideo existentiam ut exercitam non concipi ut compositam, sed ut simplicem modum componentem ens in actu creatum. Quapropter, cum dicitur hæc compositio esse de ratione entis creati, intelligitur vel de eo quod concipitur ut id quod est, & non ut præcisa ratio essendi, vel intelligitur cum proportionem compositionem hanc esse de ratione entis creati, ut compositi per illam, vel ut componentis. Vel secundo dici potest, in ipsamet existentia posse concipi hanc compositionem sine processu in infinitum, quia ipsa, dum est ratio essendi essentia, etiam est ratio essendi sibi ipsi, ut in superioribus suis tractatum est.

Quomodo esse creaturæ sit esse receptum.

Ter tia obiectio erat, quæ tacta est in dicta secunda ratione primæ sententiæ, quia ex dictis sequitur, esse creaturæ non esse receptum in aliqua potentia receptiua, sed esse subsistens: ex quo vltcrius inferabatur esse perfectissimum, & infinitum, quia non habet unde limitetur. Prima sequela probatur, quia si in re esse & essentia non sit compositio tanquam ex actu & potentia: ergo in re ipsum esse non est actus receptus in potentia: ergo est irreceptus, & in se subsistens. Hæc difficultas in primis non procedit de esse accidentium: nam hoc est receptum in subiecto. Deinde non procedit de esse formæ substantialis materialis: nam hoc etiam receptum est in materia à qua limitari potest. Atque eadem fere ratione non procedit de esse animæ rationalis, quia licet non recipiatur in materia ut pēdens ab illa, tamen coaptatur illi & per habitudinem ad illam limitari potest. Ex quo vltcrius fit, multo minus procedere rationem in esse ipsius materiæ, quod multo est imperfectius quam esse formæ, magisque potest per habitudinem ad formam limitari, quam esse ipsius formæ per habitudinem ad materiam. Unde hoc ipsum fere dicunt de essentia & esse, quia realiter illa distinguunt: aut enim, esse limitari per essentiam cuius est actus, & essentiam per esse, quia est potentia receptiua illius. Præterea hinc facile cessat illa difficultas in esse totius substantiæ compositæ: limitabitur enim ex partibus componentibus: non enim potest esse limitatum, quod ex limitatis partibus constat.

Solum ergo restat esse angelorum, & de quo factum est, non esse proprie receptum in subiecto proprio sumpto, nec secundum partem, quia est indiuiduum.

ibile, nec secundum se totum, quia est substantiale & completum: dici tamen potest illud esse receptum in supposito ex natura rei distincto ab ipso esse essentia, idque satis esse ut sit limitatum & finitum. Quod in hunc modum potest declarari, nam aut loquimur de esse solius naturae angelicæ, aut de esse substantiæ eius, aut de adæquato esse totius suppositi. Esse naturæ recipitur in supposito ex natura rei distincto ab ipsa, & ex hac parte limitatur, quia in compositione trahitur, & per talem subsistendi modum limitatur ac determinatur. Esse vero ipsius subsistentiæ ex eo clare limitatur, quia solum est modus quidam talis naturæ. Denique completum esse totius suppositi, cum compositum sit ex limitatis extremis, limitatum etiam esse necesse est. Sic igitur non oportet ut esse creatus illimitatum sit, quamvis sit irreceptum in subiecto.

Quod vero infertur, fore subsistens, variis modis potest intelligi. Primo, quod essentialiter & adæquate ac per se ipsum sit esse subsistens. Secundo quod sit subsistens quasi denominatione per aliquem modum seu terminum sibi intrinsicum. Hoc posteriori modo in nulla sententia negari potest, quin esse creatum, si sit substantiale & completum, natura sua sit subsistens, quia non est inherens, nec ab aliquo alio sustentatum, sed propria substantia terminatum. Et quia hæc substantia ex natura rei distinguitur à tali esse, & ab illa habet quod subsistat, ideo voco illud denominatione subsistens, & non essentialiter. Et hic modus esse subsistentis nullam indicat infinitatem vel illimitationem in tali esse, cum sit imperfectus modus subsistendi, & cum compositione aliqua. Priori autem modo faciemur, solum esse Dei esse sic subsistens actum, seipso essentialiter ac per se primo, quod habet ex vi sue infinitatis. Neque ex eo quod in creatura compositio ex esse & essentia non sit realis, sequitur quod illud esse sit subsistens illo modo: nam si sit sermo de esse naturæ substantialis hoc non subsistit nisi per modum superadditum: si vero sermo sit de esse ipsius substantiæ, illud non est proprie subsistens, sed ratio subsistendi: si denique sit sermo de toto supposito, illud quidem est subsistens, non tamen per se primo & adæquate, sed per quendam alium terminum seu modum suum. Atque ita omnino satis est difficultati propositæ, etiam si admittamus nonnulla principia, quæ nondum satis demonstrata sunt, ut quod esse subsistens sit proprium diuini esse, vel quod requirat infinitam perfectionem.

Aliter vero posset responderi, dupliciter intelligi esse irreceptum: uno modo, quod sit irreceptum tam in aliquo, quam ab aliquo: & hoc modo non sequitur ex nostra sententia, quod esse creaturæ sit irreceptum, ut per se constat: & de tali esse recte dicitur esse infinitum, quia est esse independens, & non participatum, sed potius fons totius esse participati: & tale esse merito singulari modo potest appellari ipsum esse subsistens, quia, cum non sit participatum ex se est ac subsistit cum omni perfectione essendi: & hoc sensu recte dicitur esse proprium Dei, quod sit ipsum esse subsistens. Alio vero modo dici potest esse irreceptum in aliquo, quamvis sit receptum ab aliquo, & hoc modo conceditur, esse creatum posse esse irreceptum: nego tamen inde sequi, quod sit illimitatum ac infinitum. Tum, quia licet sit irreceptum in subiecto, solum est subsistens per compositionem aliquam cum ipsa substantia: ex quo non potest colligi infinitas, ut in priori responsione declaratum est, tum etiam quia non esset purus actus, sed per participationem. Sed inquirunt, si esse est participatum, ergo ab aliquo participatum, ergo participatur ab essentia, cuius est esse, ergo oportet esse distinctum ab illa, & realem compositionem cum illa facere: Respondetur ex Alexand. Alensi supra, quando esse creatum dicitur esse per participationem, non esse imaginandum, quod una res sit, quæ participat, sicut essentia, & alia, quæ participatur, sicut esse, sed

Tom. II. Metaphys.

quia una & eadem res est realitas modo participato, & per vim alterius, sicut per vim agentis: hæc enim realitas de se non est nisi sub modo possibili, quod autem sit & possit vocari actus, hoc habet per vim agentis. Et declaratur hoc ipsum in ipsamet essentia vel substantia creata: est enim essentia, & substantia per participationem, non quia ab alia re, vel substantia participetur subiectiue (ut sic dicam) sed solum quia effectiue est à diuina substantia, cuius est quædam participatio.

Sed instabatur: quia esse non receptum in aliquo non habet unde limitetur: quia neque à receptiua potest, neque ab al qua differentia contrahente. Ad hoc uno verbo sufficienter responderi posset, se ipso, & ex vi entitatis suæ esse limitatum, & finitum, neque indigere aliquo limitante vel contrahente in re distincto à se ipso, sed intrinsece natura sua esse tantæ perfectionis per suam formalem entitatem. Extrinsece vero limitari à Deo, vel effectiue, quia ab eo recipit tantam perfectionem essendi, & non maiorem, vel ut à causa exemplari, quia commensuratur tali ideæ diuinæ representanti tantam perfectionem: & non maiorem. Ut vero hoc magis declaretur, distinguere possumus duplicem contractionem seu limitationem, vnā metaphysicam, & alteram physicam. Metaphysica contractio non requirit distinctionem æqualem ex natura rei inter contractum & contrahens, sed ad illam sufficit distinctio conceptuum cum aliquo fundamento in re, & hoc modo) si velimus cum multis loqui) admittere possumus, essentia suam & limitari in ordine ad esse, & è conuerso ipsum esse finiri ac limitari, quia est actus talis essentia. Nam sub distinctis rationibus, seu in diuerso genere causarum non repugnat hic circulus: sicut in ipsamet essentia distinguimus genus, & differentiam, per quam species constituitur, ac limitatur ad talem, ac tantam, perfectionem: & ipsa differentia, ut differentia est, dici potest limitari in ordine ad tale genus, cuius est actus & è conuerso. At vero physice loquendo, si essentia sit simplex, substantialis, & completa, ut est substantia angelica, re vera non indiget aliquo formaliter, ac intrinsece limitante, præter se ipsam: sed sicut substantia composita limitatur à suis intrinsecis componentibus, seu principiis (à quibus simul sumptis, & vnicuique in re non distinguitur) quod nihil aliud est, quam per suammet entitatem intrinsece limitari: ita substantia simplex creata, physice ac realiter se ipsa limitata est. Quam limitationem habet, vel in potentia antequam fiat, vel in actu cum sit. Unde cum existentia nihil aliud sit, quam essentia in actu constituta, sic ut essentia actualis per se ipsam, vel per sua intrinseca principia est formaliter limitata, ita etiam existentia creata limitationem habet ex ipsa essentia, non ut est potentia in qua recipitur, sed quia in re nihil aliud est, quam ipsamet actualis essentia.

Inser existentias dari essentialem diuersitatem.

Ex his intelligitur, sicut essentia rerum creatarum differunt specie, ita etiam existentias, quod non negant et illi, qui opinantur essentiam & existentiam esse res distinctas. Nam potius asserunt, differentias essentiarum præsertim in substantiis immaterialibus sumi per ordinem ad diuersa esse, ut sumitur ex Cæterano de ente & essentia c. 6. quod non posset esse verum, nisi in ipsis existentis esset diuersitas. Item, quia ipsi alunt, existentiam comparari ad essentiam, vel tanquam ad principium intrinsecum à quo manat, vel tanquam ad proprium, & connaturale susceptivum: ergo sub utraque ratione necesse est, ut existentia sit proportionata essentia, & consequenter quod tanta sit distinctio inter existentias, quanta est inter essentias. Hoc autem multo magis necessarium est iuxta nostram sententiam, quia si existentia in re

R 2 nihil

nihil aliud est, quam essentia actualis, sicut essentia actuales specie distinguuntur: ita necesse est existentias distinguere. Dices ergo: sicut in essentia distinguuntur genera & species, ita possunt in existentia distinguere: nam sicut omnes essentia creatæ conveniunt in communi, & transcendentali ratione essentia, ita existentia omnes in communi ratione existentia, & sicut quædam essentia magis inter se conveniunt, quam cum aliis, & deinde inter se differunt, & inde sumuntur varia genera & differentia essentiarum, ita plus conveniunt inter se existentia v. g. angelorum, quam cum existentia hominum, & rursus inter se essentialiter differunt: poterunt ergo ab eis abstrahi conceptus generis & differentia. Respondetur in re quidem verum esse maiorem convenientiam, seu similitudinem reperiri inter quasdam existentias, quam inter alias, imo in hoc eadem fere servari proportionem inter existentias, & inter essentias, propter rationes factas. Vnde etiam Caietanus de ente & essentia, cap. 4. paulo ante questionem 6. ait, actualis existentiam per propria principia ipsius entis constitui, & ideo non esse exurancæ naturæ ab ipso ente. Ex quo necessario fit, habere eandem proportionem similitudinis, & differentia ad existentias aliarum rerum, quæ est inter ipsas naturas, seu essentias. Et Scotus in 2. distinctione 3. questione 3. ait, esse existentia eo modo, quo distinguitur ab esse essentia, non esse ex se distinctum, nec determinatum, sed determinari ex determinatione essentia. Ex quo etiam fit, ut tale sit qualis est essentia, & talemque proportionem servare vnum esse ad alia qualis habet una essentia ad alias.

XX.

Nihilominus tamen (ut ibidem ait Scotus) non oportet distinguere differentias existentiarum à differentia essentiarum, neque prædicamentales coordinationes, quia hæc solum distinguuntur proprie in eo quod est, seu quod habet rationem completi entis in vno quoque prædicamento, seu quod concipitur ut ens completum: existentia autem non concipitur à nobis, ut id quod est, sed ut quidam simplex modus, quo essentia constituitur in ratione actualis entis. Sicut etiam inter ipsas differentias potest intelligi maior aliqua convenientia aliquarum inter se, quam cum aliis, & nihilominus non distinguimus in eis conceptum generis, & differentia, sed solum simplices modos, quibus unaquæque differentia determinatur ad propriam & quasi specificam rationem. Sic igitur intelligendum est de existentia, quantenus metaphysice à nobis concipiuntur, ut modi essentiarum: possunt enim concipi sub ratione, seu conceptu magis, vel minus communi, & proprio in particulari tamen illi conceptus non habent rationem generis, & speciei proprie sumpti, sed vel ad hæc reducuntur, vel se habeat potius, ut conceptus transcendentalis & modus eius. Atque ita potest etiam metaphysice intelligi, vnamquamque existentiam creatam limitari per proprium & particularem modum, per quem ad talem existentiam determinatur. Nec hæc abstractio & determinatio conceptuum repugnat actualitati existentia, quia quamvis existentia in ordine ad essentiam comparatur, ut actus ad potentiam obiectivam, nihilominus ipsa essentia actuali potest concipi similitudo & diversitas cum alia existentia, quæ sufficit ad fundandum prædictos conceptus cum sola distinctione rationis.

Vra sit perfectior, essentia vel existentia.

XXI.

Atque hinc tandem intelligitur quid sentiendum sit in illa comparatione, quæ à multis controuertitur inter essentiam & existentiam, vera illarum perfectior sit. Quæ collatio proprie solum habet locum in opinione, quæ admittit distinctionem in re inter essentiam actualem, & existentiam: estque diversitas opinionum etiam inter autores quicquam sententiam

sequuntur. Quidam enim sentiunt in omni re existentiam esse perfectiorem essentia, quia est talis actualitas eius, sine qua essentia nullam haberet perfectionem. Propter quod dixit D. Thom. 1. p. q. 4. art. 1. ad 3. quod ipsum esse est perfectissimum omnium: comparatur enim ad omnia ut actus, nihil enim habet actualitatem, nisi in quantum est. Et in eandem sententiam trahitur Dionys. cap. 5. de diuin. nom. dicens. Quod ipsum esse est maxima omnium perfectionum, quas à Deo recipimus. At Aristot. 8. Ethic. c. 11. vocat ipsum esse maximum Dei beneficium.

Alii vero contendunt entitatem essentia esse perfectiorem, quia est in vnaquæque re veluti substantia eius: nam existentia solum est quidam modus, seu terminus eius. Et reuera per se est incredibile esse in homine entitatem aliquam ei connaturalem perfectionem animæ rationali secundum essentiam eius, secundum quam est ad imaginem Dei, & per quam habet formalem ac principalem virtutem efficiendi operationes suas perfectissimas. Item si Theologicè argumentari velimus, Verbum (iuxta eorum opinionem) assumptis essentiam hominis, & non existentiam, ergo si existentia est id, quod est perfectissimum in homine, sequitur assumptis Verbum id quod est in homine est minus perfectum: quod autem perfectissimum est, in assumptum reliquid, quod est valde absurdum. Tandem (iuxta illam sententiam) necessario dicendum est essentiam actualem habere propriam entitatem quæ formaliter & intrinsece est extra nihil, & non per existentiam ipsam, ut in superioribus ostensum est, quia alias non potest in essentia concipi propria entitas, in qua ab existentia distinguatur. Hoc autem posito eueritur omnino fundamentum ob quod censeri posset essentia minoris perfectionis quam existentia, nimirum, quia ab illa habet omnem actualitatem in ratione entis: est n. hoc falsum, & non consequenter dictum in illa sententia, quia necessario ponenda est aliqua actualitas in essentia secundum se: posset ergo in illa superare existentiam. Nec obstat, quod existentia ponatur ut terminus, vel modus essentia, quia inde solum potest colligi excessus secundum quid: sicut etiam substantia est modus, & terminus essentia, & nihilominus est simpliciter minus perfecta, licet secundum quid eam superet, quatenus illam actuat, ut in superioribus videbimus.

Sed quamquam hæc ratio ad hominem, seu ex coefferis principiis virgens sit, tamen absolute loquendo inuoluit contraria sententia aliam pugnantiam, nimirum, quod essentia actualis ut sic formaliter, & intrinsece includat actualitatem in genere entis, sitque extra nihil, & quod non eodem modo includat existentiam cum propriis conceptus actualis existentia, nec intelligi, nec declarari possit, nisi per primam actualitatem, quæ ens in actu distinguitur ab ente in potentia, ut in superioribus late probatum est. Inuoluitur ergo manifesta repugnantia, cum dicitur essentia præcisè existentia includere actualem perfectionem, in qua potest existentiam superare. Quapropter licet hæc comparatio in re ipsa proprie fiat, supposita in re distinctione, nihil tamen firmiter aut constans in ea dici potest, iuxta prædictam sententiam. At vero supponendo existentiam in re non distinguui ab essentia, constat non habere locum prædictam comparationem secundum rem ipsam & de essentia actuali loquendo, quia cum sint idem, non potest una esse perfectior altera, vel minus perfecta. Quod si secundum rationem aut præcisionem mentis illa duo comparentur, præfertur existentia essentia, quia præcisè existentia non intelligitur manere essentia in actu: sed potentia tantum, & quia nihil est actu perfectum, nisi quod actu est, ideo dicitur ipsum esse perfectio perfectionum omnium, & maxima omnium perfectionum. Et hoc modo interpretatur Dionysius Diuus Thomas questione vigesima, de veritate artic. secundo, ad 3. ubi ait esse dici nobis, quam

quam vivere, vel intelligere, si fiat comparatio, separato per intellectum esse à vivere. Quapropter si comparatio fiat inter existentiam præcise conceptam ut modum & essentiam ut actum existentem, sic essentia concipitur ut quid perfectius, quia concipitur, ut id quod est, seu ut includens totam perfectionem essentiae & existentiae.

Qua compositio sit de ratione entis creati.

XXIV. Quarta obiectio erat, quæ in tertia ratione proposita est in sectio. i. in favorem secundæ sententiæ. In qua petitur, an aliqua compositio sit de ratione entis creati, & quænam illa sit. In qua re breuiter notandum est, sermonem esse posse, aut de compositione secundum rationem, aut de compositione reali, quæ ex rebus realiter, aut ex natura rei distinctis confurgit. Rursus loqui possumus de ente creato, aut prout in re ipsa existit, aut prout mente præscinditur secundum aliquam rationem, quæ præcisio interdum fundari potest in distinctione aliqua, quæ in re ipsa sit ut cum præscindimus naturam à supposito, vel substantiam ab accidente: interdum vero fundari potest in aliqua convenientia, vel proprietate, aut eminentia rei absque actuali distinctione, ut quando præscindimus genus à differentia, & similia.

XXV. Dicendum ergo est, de ratione entis creati in re ipsa existit esse compositionem rationis, seu potius fundamentum eius: hoc enim modo compositio ex esse & essentia est de ratione entis creati, ut supra declaratum est. Rursus dicendum est, nullum esse ens creatum, quod prout re ipsa existit, non includat compositionem aliquam realem, ex natura rei loquendo: eam vero compositionem non esse ex esse & essentia, sed ex aliis rebus, aut modis realibus. Declaratur inductione: nam substantia creata prout naturaliter existit à parte rei, includit compositionem ex natura & supposito, de qua infra dicendum: accidens vero, cum naturaliter existat in subiecto, includit compositionem cum illo, & in se includit compositionem cum ipsa actuali inhzrentia, tanquam cum modo entitatis sue. [Loquimur enim de proportionem accidentis realiter à substantia distincto.] Quo circa etiam consideremus substantialem naturam supernaturalem modo existentem, ut est humanitas in verbo: etiam in illa inuenimus realem compositionem, non tamen ex suis partibus, sed etiam cum verbo, & cum modo unionis, quem habet ad Verbum. Et similiter in accidentali forma supernaturalem modo existente, ut est quantitas Eucharistiae, inuenimus (iuxta probabile sententiam) compositionem ex identitate accidentis cum modo perse existendi incoposibili cum actuali inhzrentia.

XXVI. Rursus omni enti creato necessaria est actualis dependentia à prima causa, quæ dependentia est ut ex natura rei distincta ab ente, quod per eam fit, vel conservatur, ideoque cum illo facit compositionem realem, quæ inseparabilis est ab omni ente creato actu existente, quia neque tale ens esse potest sine aliqua dependentia, nec ipsa dependentia esse potest sine aliquo termino. Tandem probabile est, nullum esse possibile ens creatum, quod in re ipsa non habeat compositionem aliquam ex subiecto, & accidente, nam si tale ens sit accidens verum, aut modus realis accidentalis, necessario requirit subiectum, cum quo facit compositionem, ut per se notum est: si vero sit substantia, cum necessario sit finita, necessario habere debet definitum locum seu ubi vel præsentiam localem, secundum quam potest recipere mutationem, & ideo necesse est esse distinctam ab illa, & facere compositionem cum illa. Et eadem ratione potest habere compositionem cum accidentibus realiter distinctis. An vero hoc sit necessarium in omni substantia creata vel creabili, non satis constat, nec videtur posse demonstrari ex sola ratione entis creati

Tom. II. Metaphys.

ut sic, quamvis probabilior sit sententia, quæ hoc affirmat, de qua nonnulla diximus supra disp. 18. agentes de potentiis, quæ sunt principia proxima, per quæ creaturæ agunt, & aliqua addemus infra de quantitate & qualitate disputantes. Ex his ergo satis constat, in omni ente creato prout in re ipsa existit, inueniri compositionem realem, quæ non fundatur in distinctione esse ab essentia; sed fundatur in aliis distinctionibus rei existentis ab aliquo modo suo, vel ab aliquo accidente, quæ distinctio oritur quidem ex limitatione entis creati, à nobis autem cognoscitur ex separatione, vel mutatione, quæ esse potest inter rem, vel talem modum. Hæc autem distinctio locum non habet in re esse & essentiam actualem, ut ostensum est, & ideo non est eadem ratio de hac & de aliis compositionibus ex natura & supposito & similibus.

XXVII. Atque hinc ulterius colligimus, si loquamur de ente creato, quod in re ipsa existit, non tamen secundum omnia, quæ in re ipsa habet, secundum aliquam mentis præcisionem, sic non esse necessarium, omne ens creatum includere aliquam realem compositionem. Quod etiam inductione demonstratur. Nam si consideremus substantialem naturam immaterialem, ut præcisam ab accidentibus, & ab actuali subsistentia propria, vel ab unionem cum aliena, sic nulla realis compositio in ea reperitur. In naturis vero compositis ex materia & forma, licet integra natura non possit à tali compositione præscindi, tamen in partibus ipsis præcise conceptis non est talis compositio: atque hoc modo materia præcise concepta est simplex entitas substantialis, & similiter forma: simplex (inquam) respectu essentialis compositionis: nam compositio ex partibus integralibus includi non potest, propter imperfectionem materiæ. Atque hac ratione forma accidentalis præcise concepta simplex est, nisi materialis sit, & inde habeat compositionem ex partibus integralibus, vel nisi intendi possit & remitti, atque ita habeat gradum latitudinem, & compositionem. Quæ sunt imperfectiones, seu compositiones provenientes ex peculiaribus rationibus aliquorum entium: non vero ex ipsa ratione entis creati ut sic. Non ergo repugnat enti creato ut sic, quod sub aliqua ratione præcise conceptum sit simplex, absque reali compositione.

XXVIII. Neque hoc infirmari possunt illi authores, qui essentiam creatam, & existentiam realiter distinguunt, quia necessario fateri coguntur, ipsam existentiam præcise conceptam esse simplicem entitatem, præsertim si spiritualis, seu angelica existentia sit. Quia in ea non possunt excogitari partes, aut extrema ex natura rei distincta, ex quibus componatur. Et simili modo aliqua essentia creata præcise concepta erit simplex absque reali compositione: nam ut sic non includit compositionem ex esse & essentia, cum supponatur præscindi à suo esse, quod (iuxta illam opinionem) fieri potest non solum mente, sed etiam in re ipsa. Ut verbi gratia, si ponamus angelicam naturam assumi à Verbo, talis natura ut distincta à Verbo, nullam realem & substantialem compositionem includeret, ut sic nec ex esse & essentia, nec ex natura & subsistentia constaret. Non est ergo de ratione entis creati, ut præscindi non possit à reali compositione, quando non integre & adæquate concipitur prout in re est, sed secundum aliquam præcisam vel essentialem rationem. Neque contra hoc aliquid obicitur in illa tertia ratione, quod difficultatē novā ingerat, aut quod non sit necessario solvendum in omni sententia, etiam ab his qui putant compositionem ex esse & essentia esse realem, & ex rebus distinctis: nam illa compositio potest resolui in compositionem, & de ipsis componentibus inquiram, an sint simplicia, vel composita: hoc posterius dici non potest propter rationes factas, & quia alias procederet in infinitum. Si vero dicatur primum, habemus

R 3 quod

quod intendimus, quia ipsa essentia, quæ cum existentia componere dicitur, creata est, & actua is entitas. **XXIX.** Quapropter addendum ultimum est, omne ens creatum quantumvis præcise & incomplete conceptum, includere saltem aptitudinem ad compositionem, id est, quod possit cum alio ente, aut modo entis vnum ens componere: imò includere etiam necessitatem, seu indigentiam alicuius similis compositionis cum alio ente, vel modo entis, ut in rerum natura possit existere, in quo necessario deficit à perfectione puri actus, & diuinæ simplicitatis. Hoc autem patet ex dictis, quia nec substantia potest existere, nisi cum modo aliquo subsistendi, vel alioqui vicem eius suppleat, cum quo necessario facit compositionem aliquam. Eteadem vel maior ratio est de accidente respectu subiecti, & respectu actualis inherentiæ. Et (quod certius est) omne ens creatum requirit actualem dependentiam, atque adeo compositionem cum illa. Hæc igitur imperfectio satis est ad declarandam rationem, & imperfectiorem entis creati ut sic, neque ob eam causam necessaria est in creaturis realibus compositio ex esse, & essentia.

SECTIO XIV.

An de ratione entis creati sit actualis dependentia, & subordinatio ac subiectio ad primum, & increatum ens.

I. Actenus explicuimus rationem entis creati absolute considerando intrinsecam compositionem eius, & entitatem eius per ordinem ad proprium actum essendi, à quo habet formaliter ut ens sit. Nunc explicanda & declaranda est amplius hæc ratio entis creati per habitudinem & comparisonem ad primum & increatum ens, nam cum comparatione illius analogice sit ens, optime per collationem ad illud ipsius ratio declarabitur.

II. Principio igitur supponendum est (id quod est certum apud omnes) ens creatum quatenus tale est, essentialiter includere dependentiam à primo & increato ente. Quia hæc est prima ratio distinguens ens creatum ab increato, ut supra tractando hanc diuisionem ostensum est. Item, quia saltem hoc modo est de ratione entis creati, ut habeat esse receptum ab alio, quod est habere esse dependens: ergo maxime à primo ente, quod habet esse ex se, non receptum ab alio. Denique omne ens huiusmodi est ens per participationem, ergo essentialiter pendet ab eo à quo ratione entis participat. De qua re fuse diximus in dist. 20. & 21. Vbi explicuimus quid sit hæc dependentia, & quomodo dicatur essentialis creaturæ, quia ex vi suæ essentia illa indiget, nam quia ipsa met dependetia componat intrinsece essentiam creaturæ. Quam vero relationem seu habitudinem ad creatorem includat ens creatum, vel ratione suæ essentia, vel ratione suæ actualis dependentia, constabit ex dicendis infra disput. 47. de habitudine transcendentali, & prædicamentali, & in disputat. 48. de habitudinibus omnis dependentia, vel actionis.

III. Ex hoc ergo principio sequitur primo, omne ens creatum esse sub dominio Dei, quantum ad suum esse id est, ita esse subiectum Deo, ut ab illo possit in nihilum redigi, & priuari suo esse, per solam dispositionem illius influxus, quo ipsum conservat. Probatur ex dictis, quia ens creatum essentialiter pendet ab increato, in sensu exposto: ergo ex hac dependentia necessario sequitur prædicta subiectio: nam hoc ipso quod creatura indiget diuino influxu ut sit, de se est subiecta annihilationi, si tali influxu priuetur. Sed quæres, an hæc ipsa subiectio in ordine ad annihilationem sit tam essentialis creaturæ, sicut est ipsa positio, seu radicalis dependentia. Respondetur, quantum ad id,

quod ponit in creatura, esse æque essentialem: quantum vero ad id quod connotat, seu requirit ex parte Dei, non videri ita essentialem, si præcise & formaliter loquamur. Declaratur: nam essentialis dependentia entis creati ab ente increato formaliter solum respicit increatum ens tanquam infinitum principium, & pelagus essendi, & efficacissimum ut possit sui participationem communicare, & hæc perfectio præcise sumpta sufficiens esset ad intelligendam in creatura rationem entis creati. At vero prædicta subiectio eiusdem entis in ordine ad annihilationem connotat in Deo libertatem in conservanda creatura, quam semel produxit, quæ libertas, quamvis ipsi Deo essentialis sit, atque ita ex parte Dei sit necessarius usus talis libertatis, ut creatura recipiat esse, & in eo conservetur: tamen ex parte ipsius creaturæ, & ad rationem entis creati ut sic videtur hoc accidentari: nam si per impossibile intelligeremus Deum non libere, sed necessario se communicare ad extra, nihilominus intelligeremus in creatura veram rationem entis creati, absque subiectio ad Deum in ordine ad annihilationem. Quia intelligeremus in Deo potestatem efficiendi, & conservandi eius creatum, quod satis esset ad intelligendum ex parte ipsius entis creati essentialem dependentiam à Deo: non tamen intelligeremus ex parte Dei plenum dominium supra esse creaturæ, quia tale dominium non est sine libertate: & ideo nec in creatura intelligeretur subiectio in ordine ad annihilationem, quia hæc subiectio & dominium sunt correlatiua, & vno ablato, alterum auferri necesse est.

Et hac ratione dixi, hanc subiectioem quantum ad id quod connotat ex parte Dei, non includi in ratione entis creati præcise, ac formaliter sumpti: quantum ad id vero, quod per hanc subiectioem importatur in ipso ente creato, & quantum ad id quod ex parte eius requirit, essentialis illi est hæc subiectio, & eandem omnino radicem, seu eundem gradum entis indicat, quem essentialis dependentia. Per hanc enim subiectioem nihil aliud significatur, nisi ens creatum, talis esse naturæ & essentia, cui non repugnat in nihilum redigi, si ex parte causa non deficiat libertas ad suspendendum influxum, quo illi communicat esse. Atque hoc sensu dici potest, hanc subiectioem esse essentiali entis creato ut sic. Præsertim, quia licet per nostros conceptus vnam perfectionem ab alia præscindamus, tamen absolute est de essentia Dei, ut habeat plenum dominium omnium creatorum entium, vel actuum, vel potestatem, ita ut si velit illa producere, non possit extra suum dominium illa constituit: ergo è conuerso, seu eadem proportionem est de essentia entis creati, ut semper sit obiectum Dei, & sub eius dominio, ita ut ab ipso possit in nihilum redigi. Unde ex hoc dominio, quod nobis notus esse videtur optime confirmamus dependentiam, quæ ens creatum habet à Deo non solum in fieri, sed etiam in conservari, quia si non ita penderet, non posset Deo ad nutum suæ voluntatis ens semel creatum in nihilum redigere, & ita non haberet plenum dominium eius, quod diuinæ perfectioni repugnat. Quæ ratio in dicta disput. 21. latius tractata est.

Ex quo ulterius colligere, seu addere possumus, aliam etiam subiectioem, seu dependentiam à Deo esse intrinsecam enti creato ut sic, scilicet, in agendo seu in causando. Potest autem hæc dependentia, vel subiectio duobus modis declarari. Primo absolute: & hoc modo videri potest non esse vniuersalis, quia non est de ratione, vel essentia entis creati, ut aliquid agere possit. Alio modo potest hæc subiectio conditionate tantum, sed ex hypothesi intelligi, scilicet, hanc esse conditionem entis creati, ut si quidquam efficere possit in ipsa effectioe necessario pendeat ab actuali concursu, & adiutorio primæ causæ, & entis increati. Et quidem si loquamur de propria efficientia, erit hæc posterior explicatio adhibenda: si vero sermo sit de causâ